

برگزیده نهج البلاغه

ترجمه و نگارش:
علی اکبر مظاهری

علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
[نهج البلاغه، فارسی، برگزیده]
برگزیده نهج البلاغه / ترجمه و نگارش علی اکبر مظاهری، -
قم: پارسایان، ۱۳۸۵.
۳۱۰ هـ.

کتابنامه بصورت زیرنویس

۱. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
کلمات قصار. ۲. علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت
- ۴۰ ق. - خطبه‌ها و نامه‌ها الف. مظاهری، علی اکبر، ۱۳۳۷ -
مترجم و گردآورنده، ب. عنوان ج. عنوان: نهج البلاغه.
فارسی، برگزیده

۲۹۷/۹۵۱۵

۱۳۸۲ م / ۲۲ / ۲۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

برگزیده نهج البلاغه

مترجم و نگارنده: علی اکبر مظاهری

ناشر: انتشارات پارسایان

ناظر و مجری پروژه: شرکت قدسیان

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۵

شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۱۹۰۰ تومان

مرکز پخش:

کتابخانه ملی

قم/خیابان صفائیه / کوی بیگی / شماره ۱۲۹

تلفن: ۰۲۵۱-۷۳۳۰۰۶۹ / تلفکس: ۰۲۵۱-۷۳۳۷۱۶ / همراه: ۰۹۱۲۱۵۳۱۲۸۹

حساب بانکی: بانک ملی / شعبه حجتیه قم (کد ۲۷۱۱) / حساب جاری ۳۳۶۶

فهرست

سخن آغازین (مقدمه مترجم و نگارنده)..... ۱۳

بخش اول برگزیده خطبه‌ها

آفریدگار و آفریدگان.....	۲۱
ستایش خداوند سبحان.....	۳۰
قوران آتشفشان.....	۳۲
اسرار نهان.....	۳۷
نشانگان حزب شیطان.....	۳۹
راز پایداری سلحشوران.....	۴۰
حضور غایبان.....	۴۱
حکومت دادگران.....	۴۲
حکومت حقداران.....	۴۳
عاقبت سبکباران.....	۴۷
فراخوان حزب شیطان.....	۴۸
سعادت دو جهان.....	۵۰
پناه به خداوند سبحان.....	۵۲
ارجمندی جهادگران و زبونی کاهلان.....	۵۳
پاداش سبقت جویان.....	۵۷
پاسخ به خوارج نهروان.....	۶۰
ارجمندی وفای به پیمان.....	۶۲
توشه سرای جاویدان.....	۶۴
دیو خویان و حق جویان.....	۶۶
عزیزان و ذلیلان.....	۶۸
شفقت بر ره گمکردگان.....	۷۰
دلیران و زبونان.....	۷۱

۷۳	بیان اسرار آیندگان
۷۴	هلاکگاه نهروانیان
۷۵	سپهر خداوند سبحان
۷۶	مسیر حیات آدمیان
۸۰	منشور مجاهدان
۸۴	نزاع دنیاپیشگان
۸۶	نکوهش سستی پیشگان
۸۸	نفرین امیر مؤمنان
۹۰	اوصاف خاتم پیامبران
۹۴	اوصاف فرخندگان
۹۷	نیایش عارفان
۹۸	نکوهش خرافه گرایان
۱۰۰	زهد و زاهدان
۱۰۲	اوصاف این جهان
۱۰۴	سیمای عالمان و عالم نمایان
۱۱۱	حقوق یکسان مردمان
۱۱۴	گشایش دروازه های آسمان
۱۱۷	سیره پیامبران
۱۲۰	دریغ بر فقدان یاران
۱۲۶	یادی از آن روزگاران
۱۳۲	اوصاف تقوای پیشگان
۱۴۱	اوصاف منافقان
۱۴۵	فرخندگی قرآن
۱۴۹	تقرّب به خداوند سبحان
۱۵۲	پویش حقجویان
۱۵۴	سوگنامه سرور بانوان جهان
۱۵۶	مسیر کاروانیان آن جهان
۱۵۷	ذکر و ذاکران
۱۶۲	ستمگران و فربیکاران

بخش دوم
برگزیده نامه‌ها

۱۶۷		سند خانه زمامداران
۱۷۱		پیامی به جوانان
۱۸۷		منیش حکومت پیشگان
۱۹۳		وظایف کارگزاران
۱۹۶		پیمان جاویدان
۲۳۵		سخنی با سلمان
۲۳۸		موعظت یاران

بخش سوم
برگزیده حکمتها

۲۴۷		هنگامه فتنه
۲۴۷		سه حکمت گرانسنگ
۲۴۸		سه حکمت دیگر
۲۴۸		زیستی اینچنین
۲۴۸		درمانده ترین مردمان
۲۴۹		نعمت و سپاس
۲۴۹		فرصتهای فرخنده
۲۴۹		هشدار!
۲۴۹		برون آینه درون
۲۵۰		ارجمندترین زهد
۲۵۰		ارکان ایمان
۲۵۴		عزت و ذلت
۲۵۵		چهار حکمت و چهار هشدار
۲۵۶		شایسته‌ها و بایسته‌ها
۲۵۶		گفتار و اندیشه

۲۵۶	خوشا او!
۲۵۷	ارادت و عداوت
۲۵۷	میزان ارزشها
۲۵۸	پیروزی و اندیشه ورزی
۲۵۸	کریمان و لثیمان
۲۵۸	دلهای مردان
۲۵۹	بخشنده توانمند
۲۵۹	سخاوت و کرامت
۲۵۹	این بهترینها...
۲۶۰	دوگونه شکیبایی
۲۶۰	ثروت و قناعت
۲۶۰	ثروت و شهوت
۲۶۱	هشدار و بشارت
۲۶۱	زبان؛ چونان درندگان!
۲۶۱	این کاروانیان!
۲۶۲	ناکامی عزیزانه
۲۶۲	عفت و زینت
۲۶۲	نشانگان نادانان
۲۶۳	از نشانگان فرزادگی
۲۶۳	اوصاف پیشوایان
۲۶۴	دنیاگریزی امیرمؤمنان
۲۶۵	حکمت و بصیرت
۲۶۵	میزان ارزش آدمی
۲۶۵	پنج خصلت خجسته
۲۶۶	صراحت با خویشان و با مردمان
۲۶۶	ناامید چرا؟!
۲۶۶	سامان این جهان و آن جهان
۲۶۷	فقیه فقیهان
۲۶۷	فروترین و فرازترین دانشها

۲۶۸	معیار سنجش کردار
۲۶۸	یار پیامبر
۲۶۸	باورمندی و گمانمندی
۲۶۹	روایت و درایت
۲۶۹	صراحت باستانیشگران
۲۶۹	آن روزگاران و احوال مردمان!
۲۷۱	ردای پارسایی
۲۷۲	این فرخنده جانان؛ طوبی بر آنان!
۲۷۴	سودای پُریان
۲۷۴	دانشمند نادان!
۲۷۵	میزان موزون
۲۷۵	حکمرانان الاهی
۲۷۵	تاوان دوستی امیر مؤمنان
۲۷۶	آن روزگاران و احوال مردمان
۲۷۶	این هلاک شدگان!
۲۷۷	تباهی فرصتها
۲۷۷	آه! چه دنیایی!
۲۷۷	طاعت و معصیت
۲۷۸	خوشا آن کس که ...!
۲۷۸	کفران و ایمان
۲۷۹	اسلام راستین
۲۷۹	عجبا از اینان ...!
۲۸۰	سهل انگاری و پریشانحالی
۲۸۰	سرمای پاییزان و بهاران
۲۸۱	عظمت آفریدگار و حقارت آفریدگان
۲۸۱	با پیشگامان کاروان آدمیان
۲۸۲	دوستان راستین
۲۸۳	... و جهاد زنان
۲۸۳	صدقه؛ مایه فزونی روزی

۲۸۴	اعتدال در اقتصاد
۲۸۴	باکمیل در صحرا
۲۸۹	انسان و زبان
۲۹۰	مکانت آدمیت
۲۹۰	چنان مباش که...!
۲۹۴	صبوری و ظفرمندی
۲۹۴	همپایی تباهکاران
۲۹۵	تهمت و ملامت
۲۹۵	فایده مشورت
۲۹۵	کتمان اسرار و به کف داشتن اختیار
۲۹۵	رعایت و ذلت
۲۹۶	طاعت و معصیت
۲۹۶	آسانتر از توبه
۲۹۶	نبرد با ترس
۲۹۷	کارافزار مدیران
۲۹۷	جدال بیهوده
۲۹۷	آزمندی و بردگی
۲۹۷	رغبت و کراهت
۲۹۸	گوهرهای نهفته
۲۹۸	رفاقت و حسارت
۲۹۸	تباهگاه عقل و اندیشه
۲۹۸	غفلت و رزیدن کریمانه
۲۹۸	خاموشی و هیبت
۲۹۹	حسادت و سلامت؟!
۲۹۹	ذلت دین فروشان
۲۹۹	خردمند و نابخرد
۳۰۰	آه از این دنیا تان!
۳۰۰	فضیلت و زحمت
۳۰۰	خشم و جنون

۳۰۰	اندوه آینده
۳۰۱	رفاقت و عداوت
۳۰۱	زدودن بدعتها
۳۰۱	یاد آن یار ارجدار
۳۰۴	غیرت و عفت
۳۰۴	احوال دلها
۳۰۵	هیبت مولا!
۳۰۵	پرسیدن برای فهمیدن
۳۰۵	تقوا و رزی در نهانگاهان
۳۰۶	بی نیازی از پوزش طلبی
۳۰۶	بی نیازی عزیزانه
۳۰۶	آبرویت را!
۳۰۶	ثناگویی به اندازه
۳۰۷	سراشیبی دوزخ
۳۰۷	خویشتن و خانواده
۳۰۷	آری و هرگز!
۳۰۸	حقوق پدر و فرزند
۳۰۸	نیکو و نیکوتر
۳۰۸	تجارت و فقاقت
۳۰۹	بزرگنمایی مصائب
۳۰۹	کرامت انسان
۳۰۹	لودگی و دیوانگی
۳۰۹	معاشرت خردمندانه
۳۰۹	عرضه عرضه
۳۱۰	بهای بهشت
۳۱۰	پاداش پاکدامنان
۳۱۰	بدترین برادران

سخن آغازین

برخی از پدیده‌ها و شخصیتها را می‌توان به آسانی شناخت و به آسانی توصیفشان کرد و درون و بیرونشان را به راحتی دید و نمایاند؛ آنسان که چیز ناشناخته‌ای و سخن ناگفته‌ای و لایه‌نا نمایانده‌ای باقی نماند. پاره‌ای دیگر از اشیا و اشخاص را می‌توان شناخت و شناساند، اما نه به آسانی؛ بلکه شناختن و شناساندن و به وصف آوردنشان، نیازمند دقت و زحمت است و از عهده هر کس بر نمی‌آید. اما دسته سومی از پدیده‌ها و شخصیتها نیز هستند که شناختنشان و توصیف نمودنشان، بسیار دشوار است و آدمی حیران می‌ماند که درباره آنها چه بگوید و چسان به وصفشان کشاند؟! هم‌گوینده و هم‌توصیف‌کننده و هم‌شنونده و خواننده، درمانده می‌شوند و همگی، به ناچار، به ناتوانی خویش اقرار می‌کنند.

امیر مؤمنان علیه السلام و کتاب نهج البلاغه از آن شخصیتها و پدیده‌هایی هستند که کسانی بسیار در باب شناختن و شناساندنشان درمانده‌اند و به ناتوانی خود اقرار کرده‌اند.

جایی که آن حضرت درباره جان شریف خویش بفرماید: «يَنْحَدِرُ عَنِّي

السَّيْلُ وَلَا يَرْقَى إِلَى الطَّيْرِ؛ مَنْ أَنَمَ كَهَ أَكْوَهِسَارَانَ وَجُودَمَ (چشمه ساران حکمت و معرفت، چونان) سیل، فروریزان است و مرغان (شاهین بال) از فرا آمدن بر فراز قله‌های وجودم، ناتوان‌اند؛^۱ دیگر چه جای سخن دیگران؟!

بهرتر همان که ما لب فرو بندیم و قلم بر زمین نهیم و، به خواهش، از مولامان بطلبیم که:

راز بگشای علی مرتضی ای پس از سوء القضا حُسْنُ القضا

سخنی در باب این اثر

اگر چه همهٔ محتوای نهج البلاغه، زیباست؛ اما بخشهایی از آن زیباتر است. و اگر چه تمامی این کتاب شریف، تابناک است؛ اما بخشهایی از آن تابناکتر است. و از سوی دیگر، همگان را طاق و فرصت خواندن همهٔ نهج البلاغه نیست. از این رو بود که ما، زیباترین، درخشانترین و ارجمندترین بخشهای نهج البلاغه را برگزیدیم و به عطشناکان زلال معرفت، هدیت نمودیم؛ باشد که جانها را طراوت فزاید و ارادت به ساحت مولای عارفان علیه السلام را راسختر نماید.

ما اکنون، همگی مان و به خصوص جوانانمان، به معارف لطیف نهج البلاغه و آموزه‌های و حیانی امیر مؤمنان علیه السلام سخت نیاز مندیم. این اثر کوشیده است تا - به خواست خداوند سبحان و به مدد مولای معرفتجویان - وصول به سرچشمهٔ گوارای معرفت را بر همگان، آسانتر نماید و رهپویان این طریقت را بهجت افزاید و در دل‌های ناآلودهٔ جوانان، شوق و شور آفریند.

۱. از خطبهٔ ۳ نهج البلاغه.

در این اثر، گزیده‌هایی از هر سه بخش نهج البلاغه؛ یعنی خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمتها، آمده است؛ اما از بخش خطبه‌ها بیشتر آمده است. و مجموعه آنها حدود نیمی از نهج البلاغه است.

نثر این اثر

در این که هیچ قلمی را توان ترجمه نهج البلاغه نیست، حرفی نیست. قرآن و صحیفه سجادیه و برخی دیگر از متون وحیانی و آثار ارباب عصمت علیهم السلام نیز چنین اند؛ اما باید کوشید که تا جای ممکن، ترجمه را به اصل، نزدیک کرد. سترگی، بلاغت، فصاحت، حلاوت و فخامت متن نهج البلاغه، چنان است که هیچ قلمی را یارای ترجمه آن، آنسان که شایسته آن کتاب عرشی باشد، نیست؛ اما نباید که این عظمت، ما را به نومیدی و وحشت افکند و از بهره گرفتن از این نعمت، محرومان کند؛ بلکه باید بکوشیم، تا جای ممکن، جانها مان را از رایحه دلاویز معارف گسترده علوی، طراوت بخشیم.

ما بر آنیم که ترجمه نمودن نهج البلاغه، با نثری سطحی و روزنامه‌ای، جفای به نهج البلاغه است. نمی‌باید و نمی‌شاید که عظمت نهج البلاغه را به پای «همه فهم کردن» آن، قربانی کرد. سزاوار نیست که این پدیده «عرشی» را که از جان آشناک آن «باز عرش خوش شکار» تراویده است و اسرار کلانی از آفریدگار و آفریدگان را نمایانده است، فروکشانیم و «فرشی» اش گردانیم. موجودی عرشی را بر فرش نشاندن و پدیده‌ای افلاکی را بر خاک کشاندن، جفای هولناکی است! می‌باید جلوه‌هایی از درخشندگی‌های نهج شریف، در ترجمه آن، نمایان باشد تا بتوان نام ترجمه نهج البلاغه را بر آن نهاد.

از این رو، کوشیده‌ایم به قدر بضاعت خویش، این وظیفه سنگین را انجام دهیم.

چند نکته

۱. برای همه خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمتها، عنوانهایی مناسب با مطالب آنها آورده‌ایم. برای همه خطبه‌ها و نامه‌ها و نیز پاره‌ای از حکمتها، عناوین موزون و آهنگین آمده است.

۲. برای همه خطبه‌ها و نامه‌ها و نیز برخی از حکمتها، مقدمه‌هایی آورده‌ایم با عنوان «اشبارت»، که «ورودگاه»‌هایی اند برای وصول به مطالب. این اشارتها برای فهم بهتر محتوا و بهره‌بری بیشتر از آنها، تأثیری شایان دارند.

۳. برخی از خطبه‌ها و یکی از نامه‌ها و چند تا از حکمتها را کوتاه کرده‌ایم، که جاهای آن را با نقطه چین، نشان داده‌ایم.

۴. توضیحاتی را که برای فهم بهتر و بهره‌فزونتر آورده‌ایم، در میان پرانتز نهاده‌ایم.

۵. شماره خطبه‌ها و نامه‌ها و حکمتها، مطابق با نسخه‌های معروف نهج البلاغه است؛ مانند نسخه‌های صبحی صالح، شهیدی، جعفری، دشتی.

۶. در این ترجمه، از هیچیک از ترجمه‌های نهج البلاغه، تقلید نکرده‌ایم، اما از برخی آنها بهره‌جسته‌ایم؛ مانند ترجمه‌های مرحوم ملافتح‌الله کاشانی و جناب دکتر سید جعفر شهیدی و جناب دکتر محمود رضا افتخارزاده. برای ایشان از خداوند رحمان پاداش فراوان می‌طلبیم.

سخن آغازین

دیدگاهها و رهنمودهای اندیشه وران و نهج البلاغه پژوهان و همه خوانندگان را بر دیده سپاس می‌نهم و از خداوند سبحان، توفیق ارائه ترجمه و نگارش کامل نهج البلاغه را خواهانیم. إِنَّهُ وَلِيُّ الْيَتَمِ.

علی اکبر مظاهری

زمستان ۱۳۸۴